

Paweł Pasierbiak

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

Związki handlowe Japonii i Korei Południowej

Założonym przez autora celem artykułu jest analiza powiązań handlowych między Japonią i Koreą Południową w okresie pierwszej dekady XXI wieku. Przedstawione zostały zmiany, które miały miejsce w eksporcie i imporcie towarowym oraz w jego strukturze rzeczowej. Wśród najważniejszych czynników wpływających na obroty handlowe autor wyróżnił: stan gospodarki światowej, koniunkturę gospodarczą na rynkach wewnętrznych Japonii i Korei, zmiany kursów walutowych, politykę handlową wobec siebie, a także relacje polityczne między krajami. Autor stwierdza, iż pomimo stosunkowo wysokiej dynamiki wzrostu obrotów handlowych, intensywność handlu między Japonią i Koreą Południową spadła. Jednocześnie deficyt Korei w bilansie handlowym z Japonią negatywnie oddziałuje na politykę handlową wobec siebie, nie pozwalając na finalizację negocjacji porozumienia o wolnym handlu. Brak takiego porozumienia to jedna z ważniejszych przeszkód w rozwoju handlu między stronami. Do realizacji celu autor posłużył się metodą analityczno-opisową.

Trade relations between Japan and the Republic of Korea

The purpose of the article intended by the author is to analyze the trade links between Japan and the Republic of Korea during the first decade of the twenty-first century. The changes that have taken place in merchandise exports and imports and in their structure are presented. The author has distinguished the most important factors influencing the trade flows: a state of the global economy, business conditions in the domestic markets of Japan and Korea, changes in the exchange rates, trade policies towards each other, as well as political relations between both countries. The author concludes that despite the relatively rapid growth of the trade turnover, the intensity of trade between Japan and South Korea has declined. At the same time, Korea's deficit in the trade balance with Japan has a negative impact on the trade policy towards each other. This is one of the reasons why a free trade agreement between Korea and Japan has not been concluded yet. This situation is one of the major obstacles to the development of trade between the parties. To achieve the aim of the article, the author used an analytical and descriptive method.

Keywords: foreign trade, international economic relations, foreign trade policy, Japan, Republic of Korea

Wprowadzenie

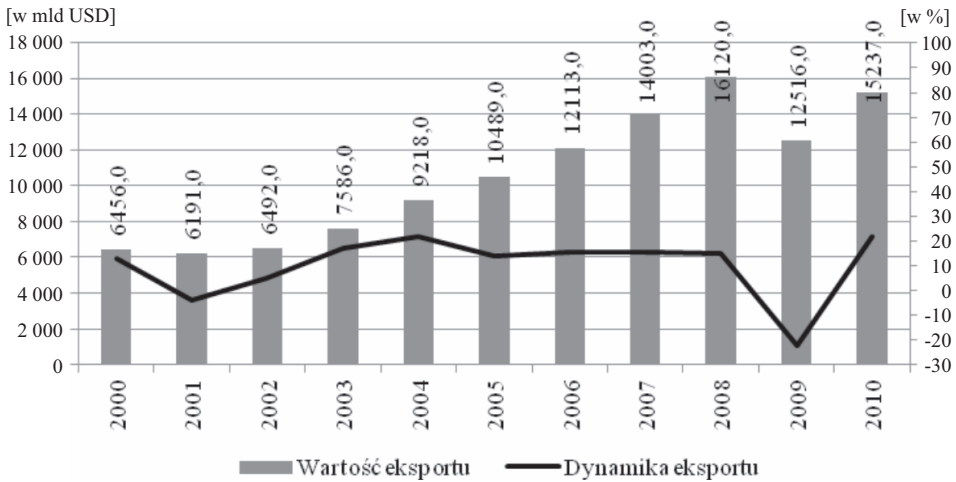
W warunkach wysokiego stopnia umiędzynarodowienia współczesnych gospodarek narodowych współpraca z zagranicą jest warunkiem osiągnięcia wysokiej i stabilnej dynamiki rozwoju gospodarczego kraju. Związki handlowe między geograficznie sąsiadującymi ze sobą krajami powinny być w dużym stopniu rozwinięte, ponieważ są one naturalną konsekwencją historycznego procesu rozwijania coraz bardziej ścisłych powiązań gospodarczych. Tak dzieje się w większości krajów na świecie. Relacje gospodarcze między Japonią i Koreą Południową są jednak pod tym względem specyficzne. Normalizacja stosunków politycznych, a co za tym idzie, ekonomicznych nastąpiła dopiero w 1965 r. Nieufność cechuje nie tylko polityków, ale również społeczeństwa. Nie sprzyja to rozwijaniu relacji gospodarczych, które jednak mimo wszystko są stopniowo budowane. Współczesny etap rozwoju gospodarki światowej nie daje innej alternatywy, jak tylko aktywne włączenie się w międzynarodowy podział pracy. Korea Południowa i Japonia powinny zintensyfikować swoje działania na rzecz rozwoju stosunków bilateralnych między sobą.

Przedmiotem niniejszego opracowania jest rozwój powiązań handlowych między Japonią i Koreą Południową w pierwszej dekadzie XXI w. Głównym celem artykułu jest przedstawienie zasadniczych tendencji w wymianie handlowej między partnerami oraz wskazanie najważniejszych czynników zmian tych relacji. Analizie poddane zostaną obroty towarowe w latach 2000–2010, a tam gdzie dostępne były dane statystyczne, analiza będzie obejmować również rok 2011. Metodą badawczą, którą wykorzystano do realizacji celu, jest metoda analityczno-opisowa.

1. Rozwój handlu międzynarodowego po 2000 roku

Pierwsza dekada XXI w. to okres, w którym zachodziły procesy intensyfikacji powiązań gospodarczych między krajami. Nie przebiegało to jednak miarowo i bezboleśnie, początek bowiem oraz koniec tego dziesięciolecia naznaczony jest gwałtownymi zmianami, przejawiającymi się redukcją międzynarodowych obrotów handlowych. Niemniej, jeżeli wziąć pod uwagę cały okres, można stwierdzić, że między rokiem 2000 i 2010 międzynarodowa wymiana towarowa znacznie się zintensyfikowała. W roku 2000 wartość światowego eksportu towarów wyniosła 6,46 bln USD, a w 2010 r. 15,24 bln USD, co oznaczało wzrost o 135,9%. Dynamika eksportu w większości lat badanego okresu była dodatnia, poza rokiem 2001 i 2009. Spadek wartości światowego handlu z początku dekady był konsekwencją spadku koniunktury w większości najważniejszych gospodarek świata, co wiązało

należy z pęknięciem bańki spekulacyjnej na rynku IT. Miało to konsekwencje dla handlu światowego, bo oznaczało spadek obrotów o 4,1%.

Rys. 1. Wartość i dynamika światowego eksportu towarów w latach 2000–2010

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: WTO Statistics Database. <http://stat.wto.org/Statistical-Program/WSDBViewData.aspx?Language=E> [dostęp: 09.03.2012].

W 2009 r. handel międzynarodowy doświadczył największego w powojennej historii załamania. Zapoczątkowany na rynku kredytów hipotecznych w Stanach Zjednoczonych kryzys finansowy szybko przeniósł się do innych części świata, w wielu przypadkach przekształcając się w kryzys gospodarczy. Praktycznie wszystkie gospodarki świata w większym lub mniejszym stopniu odczuły załamanie gospodarcze, przejawiające się spadkiem tempa wzrostu, a w wielu przypadkach absolutnym spadkiem PKB. Destabilizacja sfery finansowej wpłynęła negatywnie na handel międzynarodowy. W 2009 r. spadek wartości eksportu globalnego wyniósł 22,4%, co jeszcze pogłębiło trudną sytuację krajów, dla których handel zagraniczny jest podstawą wzrostu gospodarczego¹. W kolejnym roku sytuacja się poprawiła, a obroty w handlu międzynarodowym dynamicznie wzrosły (eksport wzrósł 21,7%).

Wraz ze zmianą wartości obrotów zmieniała się również struktura geograficzna handlu międzynarodowego. W przedstawionej tabeli 1 można zaobserwować długookresowe tendencje w tym zakresie. O ile do początku pierwszej dekady XXI w. zmiany były stosunkowo niewielkie, o tyle w kolejnych latach dużo bardziej dynamiczne. Wyraźnie uwidacznia się wzrost znaczenia regionu azjatyckie-

¹ Przykładem takiego kraju jest Japonia, która w okresie powojennym swój rozwój gospodarczy zawdzięcza m. in. otwarciu gospodarczemu i ekspansji eksportowej.

go w światowych obrotach towarami. Po stronie eksportu mamy do czynienia ze zwiększeniem udziału Azji z 26,2% (2003 r.) do 31,6% światowego przepływu (2010 r.), a więc ze wzrostem o 5,4 pkt proc. W dziedzinie importu wzrost ten był jeszcze wyższy, bo wyniósł 6,4 pkt proc. (zwiększenie udziału z 23,5% do 29,9% w analogicznym okresie). Pozytywne zmiany miały miejsce za sprawą przede wszystkim Chin, ale także Indii. Japonia, jako tradycyjny eksporter, nie przyczyniała się do wzrostu udziału regionu azjatyckiego w handlu międzynarodowym. Przeciwnie, udział tego kraju spadał, przyczyniając się do osłabienia roli kontynentu azjatyckiego w handlu światowym. W przypadku Korei Południowej udział tego kraju w eksporcie i imporcie świata był stabilny, przy nieznacznej tendencji wzrostowej. Opisane zmiany ilustrują tabele 1 i 2.

Tabela 1. Struktura geograficzna światowego eksportu i importu towarów w latach 1983–2010 (w %)

Wyszczególnienie	1983	1993	2003	2010	1983	1993	2003	2010
	eksport				import			
Ameryka Północna	16,8	18,0	15,8	13,2	18,5	21,4	22,4	17,8
Ameryka Płd. i Łac.	4,4	3,0	3,0	3,9	3,8	3,3	2,5	3,8
Europa	43,5	45,4	45,9	37,9	44,2	44,6	45,0	38,9
CIS	–	1,5	2,6	4,0	–	1,2	1,7	2,7
Afryka	4,5	2,5	2,4	3,4	4,6	2,6	2,2	3,1
Środkowy Wschód	6,8	3,5	4,1	6,0	6,2	3,3	2,8	3,7
Azja	19,1	26,1	26,2	31,6	18,5	23,7	23,5	29,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *International Trade Statistics 2011*, World Trade Organization, Geneva 2011, s. 22–23.

Równoległe ze wzrostem znaczenia handlowego Azji, spadała rola dotychczasowych liderów eksportu i importu towarów. Bardzo wyraźnie zaznaczył się spadek Europy jako źródła zaopatrzenia i jako rynku zbytu. Udział tego kontynentu w eksporcie świata spadł z 45,9% do 37,9%, a w imporcie z 45% do 38,9%. Podobny kierunek zmian wystąpił w przypadku Ameryki Północnej. W eksporcie udział jej sukcesywnie maleje (13,2% w 2010 r.), natomiast po stronie importu, po wzroście (22,3% w 2003 r.) nastąpił spadek udziału (17,8% w 2010 r.). Było to głównie wynikiem zmian w eksporcie i imporcie Stanów Zjednoczonych.

Zmiany w strukturze krajów odpowiadających za światowy eksport towarów częściowo wynikały, a częściowo były przyczyną zmian w zakresie struktury towarowej światowego eksportu (por. tabela 3). Największe znaczenie w obrotach towarowych świata mają tradycyjnie produkty z grupy przemysłowych. Niemniej, w okresie 2000–2010 największą dynamiką cechowały się *paliwa i produkty*

kopalniane, a to ze względu na wysoki popyt podmiotów gospodarki światowej na produkty pochodzące z tej grupy. Przy stosunkowo mało elastycznej podaży oraz ze względu na komplikującą się sytuację polityczną, wpływało to na wzrost cen surowców, w tym także energetycznych. Znalazło to odzwierciedlenie w udziałach tych produktów w handlu światowym. Wśród produktów przemysłowych największą dynamikę zmian wykazywała grupa *żelazo i stal* oraz *chemikalia*. Warto podkreślić, że w 2009 r., kiedy obroty w handlu światowym drastycznie spadły, przyczynił się do tego spadek we wszystkich wyszczególnionych grupach towarowych (por. tabela 3). Z kolei w 2010 r. ożywienie handlu wynikało z dynamicznego wzrostu obrotów we wszystkich grupach towarowych.

Tabela 2. Udział Japonii, Korei Południowej oraz Chin w eksporcie i imporcie towarowym świata w latach 2000–2010 (w %)

Lata	Japonia		Korea Południowa		Chiny	
	eksport	import	eksport	import	eksport	import
2000	7,4	5,6	2,7	2,4	3,9	3,3
2001	6,5	5,4	2,4	2,2	4,3	3,8
2002	6,4	5,0	2,5	2,3	5,0	4,4
2003	6,2	4,9	2,6	2,3	5,8	5,2
2004	6,1	4,8	2,8	2,3	6,4	5,9
2005	5,7	4,8	2,7	2,4	7,3	6,1
2006	5,3	4,7	2,7	2,5	8,0	6,4
2007	5,1	4,4	2,7	2,5	8,7	6,7
2008	4,8	4,6	2,6	2,6	8,9	6,9
2009	4,6	4,3	2,9	2,5	9,6	7,9
2010	5,1	4,5	3,1	2,8	10,4	9,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: WTO Statistics Database. <http://stat.wto.org/Statistical-Program/WSDBViewData.aspx?Language=E> [dostęp: 09.03.2012].

Tabela 3. Struktura towarowa eksportu światowego w latach 2000–2010 (w %)

Wyszczególnienie	2010	2000-2005	2005-2010	2008	2009	2010
	udział w eksporcie świata	dynamika				
Produkty rolne	9,2	9	10	19	-12	15
Paliwa i produkty kopalniane	20,4	16	11	33	-36	33
Paliwa	15,8	17	10	41	-37	30
Produkty przemysłowe	67,1	9	6	10	-20	20

Żelazo i stal	2,8	17	6	22	-45	29
Chemikalia	11,5	13	9	13	-14	18
Wyposażenie biurowe i telekomunikacyjne	10,8	6	5	3	-15	21
Pojazdy	7,4	10	3	3	-31	29
Tekstylia	1,7	5	4	5	-16	19
Ubrania	2,4	7	5	5	-13	11

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *International Trade Statistics 2011*, World Trade Organization, Geneva 2011, s. 59.

2. Analiza powiązań handlowych między Japonią i Koreą Południową

Japonia i Korea Południowa powinny prowadzić ze sobą intensywną wymianę handlową. Bliskość geograficzna i kulturowa czy udział w procesach globalizacji i regionalizacji sprzyjają zazwyczaj rozwojowi powiązań handlowych między partnerami. Istnieje jednak wiele czynników ograniczających wzajemny eksport i import Japonii oraz Korei². Po II wojnie światowej Japonia realizowała strategię ekspansji globalnej, więc relacje handlowe z trudnym partnerem, jakim była Korea Południowa nie stanowiły priorytetu dla japońskich przedsiębiorstw eksportowych. Wrogość między społeczeństwami, będąca spuścizną okresu kolonialnego w historii obu krajów również nie sprzyjała nawiązywaniu trwałych, przyjaznych relacji. Jednocześnie powstawanie nowych ośrodków wzrostu (m.in. Chiny) powoduje, że zarówno Korea Południowa, jak i Japonia zwracają się w ich kierunku. Świadczą o tym zamiany wskaźnika intensywności handlu (*trade intensity index*). W 2000 r. wskaźnik ten obliczony dla obrotów między Japonią i Koreą Południową wynosił 1,9, natomiast w 2010 r. obniżył się do poziomu 1,2 [JETRO, 2011, s. 12]. Jednocześnie w przypadku Japonii badany wskaźnik w relacjach z Chinami zwiększył się, a w odniesieniu do Korei pozostał na wysokim poziomie³.

Pomimo zmniejszenia wskaźnika intensywności handlu, w analizowanym okresie 2000–2010 zaszło wiele pozytywnych zmian w stosunkach handlowych między Japonią i Koreą Południową. Między rokiem 2000 i 2011 wartość obrotów handlowych między Koreą Południową i Japonią zwiększyła się ponad dwukrotnie. W większości lat omawianego okresu następował dynamiczny wzrost obrotów, jednak w kilku z nich nastąpił spadek, związany głównie z omawianym już stanem koniunktury w gospodarce światowej.

² Czynniki te analizowane są w punkcie 3 niniejszego opracowania.

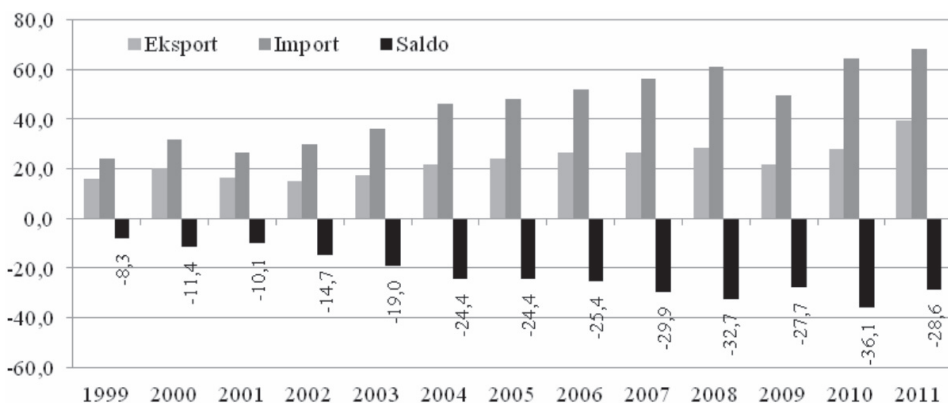
³ W analogicznym okresie 2000–2010, wskaźnik intensywności obliczony dla obrotów Japonia–Chiny wzrósł z 1,7 do 1,9, natomiast dla obrotów Korea Południowa–Chiny wyniósł 2,9 i 2,5. Por. [JETRO 2011, s. 12].

Tabela 4. Obroty handlowe między Koreą Południową i Japonią w latach 2000–2011 (w mld USD)

Wyszczególnienie		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Eksport	wartość	20,5	16,5	15,1	17,3	21,7	24,0	26,5	26,4	28,3	21,8	28,2	39,7
	dynamika (w %)	29,0	-19,4	-8,3	14,1	25,6	10,7	10,4	-0,6	7,1	-22,9	29,4	40,8
Import	wartość	31,8	26,6	29,8	36,3	46,1	48,4	51,9	56,3	61,0	49,4	64,3	68,3
	dynamika (w %)	32	-16	12	22	27	5	7	8	8	-19	30	6
Saldo		-11,4	-10,1	-14,7	-19,0	-24,4	-24,4	-25,4	-29,9	-32,7	-27,7	-36,1	-28,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych OECD: (2010), „SITC Revision 3”, *International Trade by Commodity Statistics* (database). doi:10.1787/data-00054-en [dostęp: 13.03.2012].

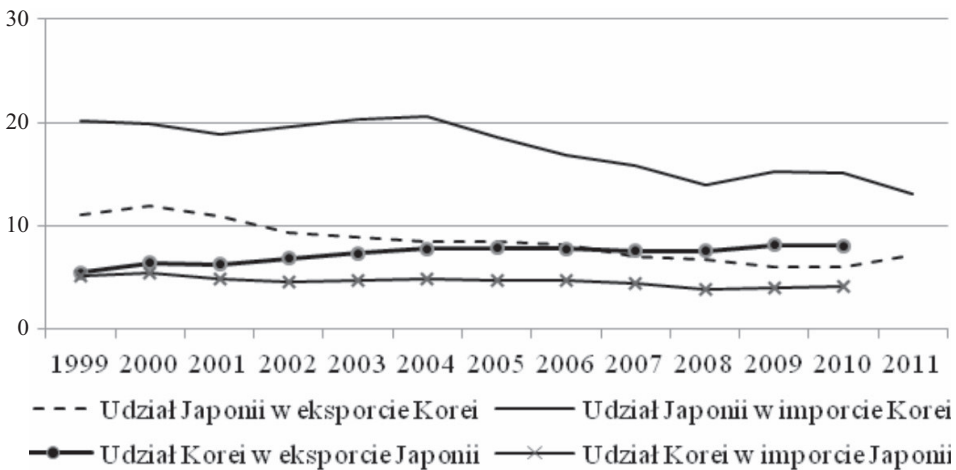
Szczególnie dynamicznie rozwijał się import Korei z Japonii, co sprawiło, że w 2011 r. wartość tego strumienia osiągnęła 68,3 mld USD, o przeszło 36 mld USD większa niż w roku 2000. Rosnący szybciej import towarów z Japonii niż eksport powodował wzrost negatywnego salda bilansu handlowego Korei Południowej (zob. rys. 2). Deficyt z Japonią wzrósł z 11,4 mld USD w 2000 r. do 36,1 mld USD w 2010 r., by w roku kolejnym nieco spaść do i tak stosunkowo wysokiego poziomu 28,6 mld USD. Rosnąca nadwyżka importu nad eksportem wynika w dużej mierze z wysokiego uzależnienia produkcji koreańskiej od importu komponentów i półproduktów z Japonii [Kim, 2009, s. 212]. Deficyt z Japonią oddziałuje na zmniejszenie ogólnej nadwyżki handlowej Korei Południowej.

Rys. 2. Saldo obrotów handlowych między Koreą Południową i Japonią w latach 1999–2011 (w mld USD)

Źródło: jak w tabeli 4.

Z punktu widzenia Japonii, nadwyżka handlowa wykazywana w obrotach z Koreą jest ważnym składnikiem ogólnej nadwyżki handlowej kraju. W warunkach rosnącej niepewności na rynkach międzynarodowych, coraz większego znaczenia dla eksportu Japonii nabiera rynek Korei Południowej. Jeżeli przeanalizować wzajemne znaczenie handlowe partnerów, to można zauważyć kilka charakterystycznych cech (por. rys. 3). Po pierwsze, rynek japoński jest wciąż ważniejszy dla Korei Południowej niż odwrotnie. Po drugie, wysoki udział Japonii w eksporcie i imporcie Korei wykazuje tendencję spadkową. Szczególnie wyraźnie widoczne jest to w dziedzinie importu, gdzie spadek jest największy (z 19,8% w 2000 r. do 13% w 2011 r.). Po trzecie, rośnie znaczenie Korei Południowej jako rynku zbytu dla Japonii.

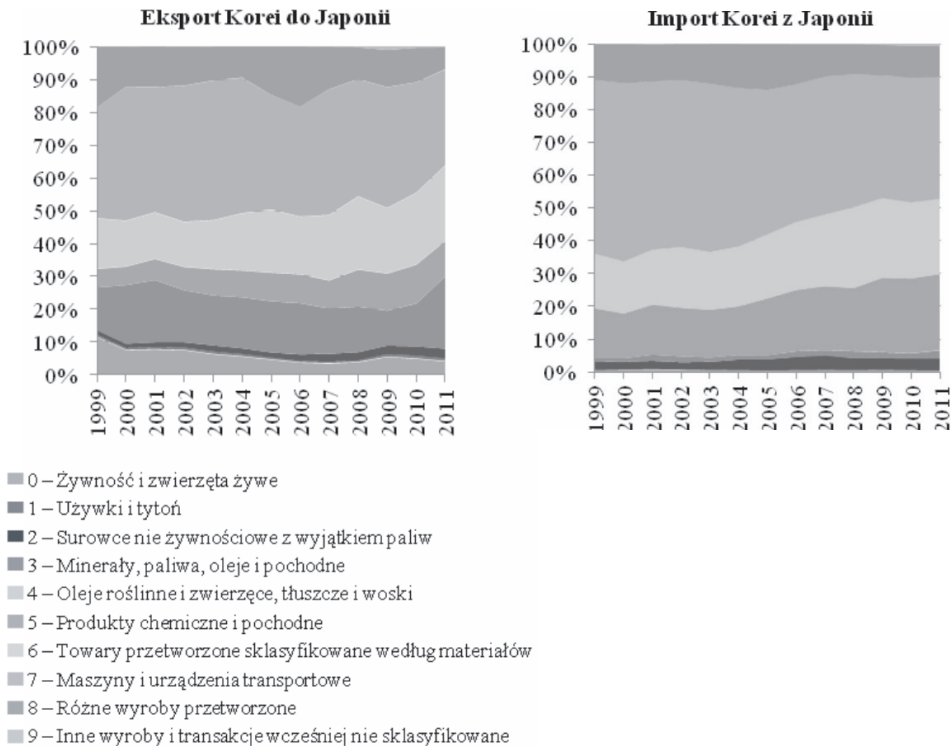

Rys. 3. Znaczenie handlowe Korei dla Japonii i Japonii dla Korei w latach 2000–2011 (w %)
 Źródło: jak w tabeli 4.

Analizując znaczenie handlowe Korei Południowej dla Japonii i Japonii dla Korei, warto wskazać główne rynki zaopatrzenia i zbytu tych krajów. W latach 2000–2010 sytuacja zmieniła się dosyć zasadniczo w tym zakresie. Na początku okresu głównym rynkiem zbytu dla obu krajów były Stany Zjednoczone. Jednak na końcu uwidoczniła się zmiana – najważniejszym importerem z Japonii i Korei Południowej są Chiny, które mają około 20% udział w całkowitym eksporcie obu krajów. W 2010 r. Korea Południowa była trzecim rynkiem zbytu dla Japonii, a Japonia w 2011 r. stanowiła trzeci rynek zbytu dla Korei [JETRO 2010; KITA 2012]. Analizując zmiany w przywozie obu krajów trzeba podkreślić, iż Chiny są od kilku lat podstawowym kierunkiem zaopatrzenia. W przypadku Korei, Chiny w 2006 r. zastąpiły Japonię w tej roli (Japonia wciąż jest na drugim miejscu), natomiast w przypadku Japonii, Chiny w 2002 r. zdeponowały Stany Zjednoczone

(Korea spadła poza pierwszą piątkę najważniejszych rynków zaopatrzeniowych Japonii), stając się największym eksporterem do Japonii [KITA 2012].

Dotychczasowa analiza wartości i znaczenia handlowego dla siebie Korei i Japonii pozwala stwierdzić, że okres 2000–2010 to czas dość dużych zmian. Również struktura przedmiotowa obrotów towarowych między krajami uległa pewnym modyfikacjom. Ilustracją tego zjawiska jest rysunek 4, który przedstawia strukturę towarową obrotów między krajami według standardowej klasyfikacji handlu międzynarodowego (SITC).

Rys. 4. Struktura towarowa obrotów towarowych między Koreą Południową a Japonią w latach 1999–2011 (w %)

Źródło: jak w tabeli 4.

Japonia i Korea Południowa są krajami rozwiniętymi, które cechuje wysoki poziom technicznego zaawansowania. W związku z tym przedmiotem wymiany są produkty przemysłowe, głównie z grupy *maszyn i urządzeń transportowych* (SITC 7). W tym miejscu warto podkreślić, że udział tej grupy był stosunkowo stabilny w eksporcie Korei do Japonii, natomiast zdecydowanie spadł w imporcie (54,4% w 2000 r. i 37,3% w 2011 r.). Świadczyć to może o szybkim nadrabianiu dys-

tansu przez Koreę i wzroście konkurencyjności produkcji wewnętrznej wobec importu z Japonii. W eksporcie Korei duży i rosnący udział miały także *towary przetworzone sklasyfikowane głównie według materiału* (SITC 6) – 13,9% w 2000 r. i 23% w 2011 r. oraz *minerały, paliwa, oleje i pochodne* (SITC 3) – 18% i 22,1%. W przypadku importu z Japonii, struktura przywozu była zdominowana przez cztery grupy towarowe: *maszyny i urządzenia transportowe* (SITC 7), *produkty chemiczne i pochodne* (SITC 5), *towary przetworzone sklasyfikowane głównie według materiału* (SITC 6) oraz *różne wyroby przetworzone* (SITC 8). Na produkty z tych grup przypadało łącznie 96% w 2000 r. i 93% w 2011 r. Mimo że w analizowanym okresie udział tych czterech grup łącznie zmienił się w niewielkim stopniu (spadek o 3 pkt proc.), to nastąpiła zmiana udziału poszczególnych grup: kosztem wspomnianego spadku udziału SITC 7 zwiększyło się znaczenie grupy SITC 5 i SITC 6. Największy w obrotach handlowych udział grupy SITC 7 wynikał z dużego znaczenia obrotów produktami z podgrupy SITC 77 (*aparatura, maszyny i urządzenia elektryczne*)⁴. Udział tej podgrupy w eksporcie Korei do Japonii sięgał 50% SITC 7, przy czym w 2011 r. spadł do poziomu 35,3%. W tym samym czasie zwiększył się udział grupy SITC 76 (*sprzęt i urządzenia telekomunikacyjne*). Ma to związek z rozwojem i ekspansją zagraniczną przedsiębiorstw koreańskich specjalizujących się w produkcji i eksporcie tego rodzaju urządzeń (np. Samsung). W imporcie Korei z Japonii również dominowała grupa SITC 77 (udział 45% w całkowitym imporcie w ramach SITC 7 w 2000 r., a następnie spadek do 31% w 2011 r.). Jednocześnie coraz ważniejszą grupą towarową był *sprzęt specjalistyczny do poszczególnych gałęzi przemysłu* (SITC 72). Między 2000 i 2011 r. jego udział wzrósł 15,8% do 27,4%.

Badając zmiany w strukturze towarowej wzajemnej wymiany, trzeba podkreślić, że Korea Południowa wykazywała największe deficyty w tych grupach produktowych, które dominowały w imporcie Korei z Japonii. Według danych zawartych w tabeli 5 do ogólnego deficytu kraju w relacjach handlowych z Japonią w największym stopniu przyczyniały się grupy: SITC 7 (deficyt sięgnął 13,8 mld USD w 2011 r.), SITC 5 (-11,4 mld USD), SITC 6 (-6,5 mld USD) oraz SITC 8 (-3,9 mld USD). Sytuacja w tym względzie zasadniczo nie zmieniła się w analizowanym okresie.

⁴ Analiza tego zagadnienia na podstawie bazy danych OECD: OECD (2010), "SITC Revision 3", International Trade by Commodity Statistics (database). doi:10.1787/data-00054-en [dostęp: 13-3-2012].

Tabela 5. Saldo wzajemnych obrotów handlowych Korei z Japonią w grupach towarowych SITC 0-9 w latach 2000–2011 (w mld USD)

Wyszczególnienie	2002	2002	2004	2006	2008	2009	2010	2011
SITC 0-9	-11,4	-14,7	-24,4	-25,4	-32,7	-27,7	-36,1	-28,6
0 – Żywność i zwierzęta żywe	1,3	0,9	0,9	0,6	0,7	0,8	1,0	1,3
1 – Używki i tytoń	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,3
2 – Surowce nie żywnościowe z wyjątkiem paliw	-0,4	-0,4	-1,0	-1,5	-1,4	-1,1	-1,3	-1,2
3 – Minerale, paliwa, oleje i pochodne	3,3	1,9	2,7	3,2	2,5	1,4	2,6	6,9
4 – Oleje roślinne i zwierzęce, tłuszcze i woski	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
5 – Produkty chemiczne i pochodne	-3,2	-3,3	-5,0	-7,3	-8,4	-8,6	-11,2	-11,4
6 – Towary przetworzone sklasyfikowane według materiałów	-2,2	-3,4	-4,6	-6,1	-8,7	-7,7	-8,7	-6,5
7 – Maszyny i urządzenia transportowe	-9,0	-8,9	-13,3	-12,9	-14,6	-10,4	-15,0	-13,8
8 – Różne wyroby przetworzone	-1,3	-1,5	-4,2	-1,5	-2,9	-2,2	-3,3	-3,9
9 – Inne wyroby i transakcje wcześniej nie sklasyfikowane	0,0	0,0	0,0	-0,1	0,0	0,1	-0,2	-0,2

Źródło: jak w tabeli 4.

3. Czynniki rozwoju stosunków handlowych między Japonią i Koreą Południową

Zmiany, które miały miejsce w obrotach handlowych między Japonią i Koreą Południową wynikały z oddziaływania wielu czynników sprawczych o charakterze egzo- i endogenicznym. Głównymi uwarunkowaniami, które determinowały wzajemne relacje w okresie 2000–2011 były: 1) stan gospodarki światowej i związany z tym klimat dla rozwoju handlu; 2) wahania koniunktury gospodarczej w Japonii oraz Korei Południowej; 3) zmiany kursu walutowego jena wobec dolara amerykańskiego i koreańskiego wona; 4) polityka handlowa partnerów, w tym rosnąca skłonność obu krajów do zawierania porozumień regionalnych; 5) czynniki polityczne, które odgrywają specjalną rolę w kształtowaniu relacji gospodarczych między Koreą Południową i Japonią.

Współcześnie, w warunkach wysokiego stopnia umiędzynarodowienia gospodarek narodowych, stan gospodarki światowej określa warunki, w których rozwijają się powiązania gospodarcze między krajami. Wzrost gospodarczy w tzw. centrach gospodarczych świata przekłada się na korzystne uwarunkowania rozwoju handlu. Często sam rozwój handlu jest przyczyną pozytywnych trendów w gospodarce światowej. Z tego punktu widzenia okres po roku 2000,

traktowany całościowo, należy ocenić pozytywnie. W większości lat badanego okresu wzrost światowego realnego PKB był dodatni i na stosunkowo wysokim poziomie. Dla całej dekady średni roczny poziom wskaźnika wzrostu PKB wyniósł 2,5% [WTO, 2011a, s. 14], a wolumen obrotów handlu światowego zwiększał się o 4%. Oznaczało to wzrost znaczenia handlu w procesie wzrostu gospodarczego oraz intensyfikację międzynarodowego podziału pracy. Ten ogólnie pozytywny obraz gospodarki światowej psują jednak doświadczenia z początku i końca pierwszej dekady XXI w. Po tzw. kryzysie IT, kiedy pękła bańka spekulacyjna na rynku nowych technologii, najważniejsze gospodarki świata znacznie spowolniły swój wzrost gospodarczy. W 2001 r. tempo wzrostu PKB w Stanach Zjednoczonych wyniosło 1,1% wobec 4,1% w roku poprzednim, a w Japonii zaledwie 0,2% wobec 2,9% [OECD 2011b, s. 223]. W strefie euro spowolnienie miało miejsce dopiero w 2002 r., kiedy wzrost gospodarczy wyniósł 0,9%, a w roku kolejnym 0,7% [OECD 2011b, s. 223]⁵. Wraz z osłabieniem koniunktury w gospodarce światowej zmniejszeniu uległ wolumen światowego eksportu. W 2001 r. spadł on o 0,2%, co nie zdarzyło się od 1982 r.⁶ Japonia i Korea Południowa również zmniejszyły swoje zaangażowanie handlowe na świecie. Spadek eksportu w 2001 r. w przypadku Japonii wyniósł 16% i Korei 12,7%, a importu odpowiednio 8,2% i 12,1% [OECD, 2010b]. Spadek w obrotach bilateralnych między Japonią i Koreą był jeszcze wyższy. Japonia zmniejszyła swój eksport do partnera o 17,7%, natomiast zapotrzebowanie na przywóz z Korei spadło o 16,1%. Korea zmniejszyła swój wywóz do Japonii o 19,4%, a import o 16,3%. Sytuacja większej redukcji obrotów z partnerem niż ze światem oznacza mniejszą stabilność powiązań handlowych Korei i Japonii, wynikającą z ich większej wrażliwości na wahania koniunktury w gospodarce światowej. W 2007 r. pojawiły się pierwsze symptomy kryzysu finansowego, który w pełni uwidocznił się w 2008 r. Załamanie na rynku kredytów hipotecznych w Stanach Zjednoczonych szybko zdestabilizowało rynki finansowe, wpływając na kondycję banków oraz innych instytucji sektora finansowego i ubezpieczeniowego na świecie. Tempo wzrostu światowego PKB w 2009 r. wyniosło -2,4% [WTO, 2011a, s. 14]. Ogólny wzrost niepewności gospodarczej, ograniczenie dostępności kredytu, w tym także eksportowego, wzrost stawek ubezpieczeniowych w obrotach międzynarodowych przekładał się na spadek wartości i wolumenu handlu międzynarodowego. W 2009 r. jego wartość spadła o 23%, a wolumen aż o 12% [WTO, 2011a, s. 202]. Załamanie handlu światowego w większym stopniu dotknęło Japonię, która ograniczyła swój eksport i import bardziej niż Korea. W relacjach dwustronnych w 2009 r. Korea zredukowała swój eksport do Japonii o 22,9%, a import o 18,9%. W przypadku Japonii ograniczenia

⁵ W Korei Południowej również obniżyło się tempo wzrostu gospodarczego. W 2001 r. wyniosło ono 4%, podczas gdy rok wcześniej wynosiło 8,8%.

⁶ Wtedy wolumen eksportu światowego spadł o 2%.

wyniosły odpowiednio 20,5 i 25,4%. W roku 2010, kiedy koniunktura gospodarcza na świecie się poprawiła, przełożyło się to również na wzrost obrotów handlowych między Japonią i Koreą Południową.

Koniunktura gospodarcza na świecie tworzy warunki do wzrostu popytu na produkty eksportowane przez kraj. Tymczasem koniunktura wewnętrzna przesądza o możliwościach podaży gospodarki narodowej oraz możliwościach zbytu produkcji na rynku wewnętrznym. Pozytywny rozwój sytuacji w gospodarkach wewnętrznych jest czynnikiem zachęcającym do rozwoju powiązań zewnętrznych kraju, zwłaszcza gdy szybko rosnąca produkcja nie znajduje zbytu w kraju. Czasami jednak zły stan koniunktury wewnętrznej oznacza konieczność szukania zysków na zewnątrz, co przyczynia się także do rozwoju eksportu. Współczesna polityka rozwoju gospodarczego polega m.in. na wykorzystywaniu szans, jakie daje gospodarka światowa oraz na aktywizowaniu czynników wewnętrznych rozwoju (m.in. konsumpcji prywatnej i publicznej czy inwestycji). Oparcie się tylko na jednej grupie możliwości niesie ze sobą ryzyko uzależnienia od czynników zewnętrznych (wzrost oparty na eksporcie) lub nie uzyskiwania pełnych korzyści (poleganie wyłącznie na czynnikach wewnętrznych). Zmiany najważniejszych wskaźników makroekonomicznych w gospodarkach Japonii i Korei zestawione zostały w tabeli 6.

Tabela 6. Podstawowe wskaźniki makroekonomiczne w Japonii i Korei Południowej

Wyszczególnienie		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
PKB realny	Japonia	2,9	0,2	0,3	1,4	2,7	1,9	2,0	2,4	-1,2	-6,3	4,1	-0,3	2,0
	Korea Płd.	8,8	4,0	7,2	2,8	4,6	4,0	5,2	5,1	2,3	0,3	6,2	3,7	3,8
Popyt	Japonia	2,4	1,0	-0,4	0,8	1,9	1,7	1,2	1,3	-1,4	-4,8	2,2	0,4	2,1
	Korea Płd.	9,5	3,7	7,9	1,5	1,5	3,8	4,9	4,7	1,4	-3,3	7,0	2,1	3,6
Produktowność	Japonia	3,1	0,7	1,5	1,6	2,5	1,5	1,6	1,9	-0,7	-4,8	4,5	-0,1	2,4
	Korea Płd.	4,4	1,9	4,3	3,0	2,7	2,6	3,8	3,8	1,7	0,6	4,7	1,9	3,3
Stopa bezrobocia	Japonia	4,7	5,0	5,4	5,3	4,7	4,4	4,1	3,8	4,0	5,1	5,1	4,6	4,5
	Korea Płd.	4,4	4,0	3,3	3,6	3,7	3,7	3,5	3,2	3,2	3,6	3,7	3,4	3,4
Inflacja	Japonia	-0,5	-0,8	-0,9	-0,3	0,0	-0,6	0,2	0,1	1,4	-1,3	-0,7	-0,3	-0,6
	Korea Płd.	2,3	4,1	2,7	3,6	3,6	2,8	2,2	2,5	4,7	2,8	3,0	4,4	3,6
Oszczędności	Japonia	8,7	5,1	5,0	3,9	3,6	3,9	3,8	2,4	2,2	5,0	6,2	7,3	6,7
	Korea Płd.	9,3	5,2	0,4	5,2	9,2	7,2	5,2	2,9	2,9	4,6	4,3	3,8	3,8

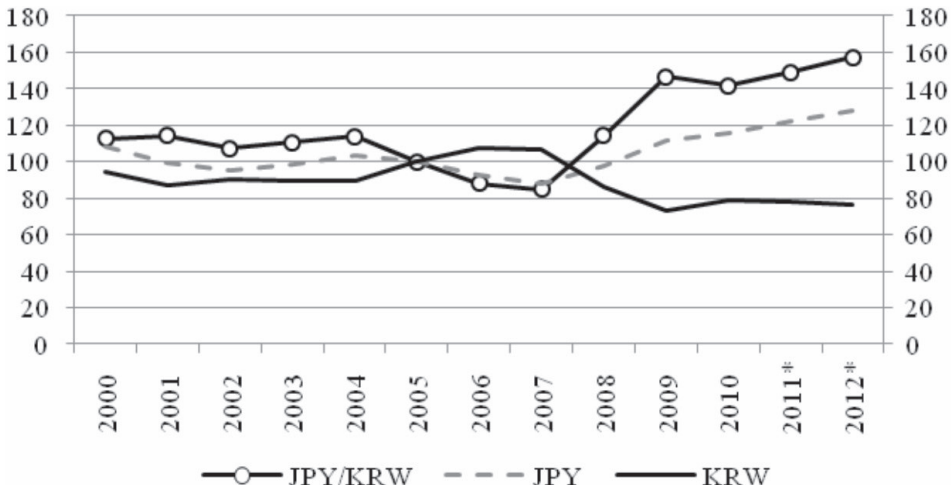
Dane za 2011 i 2012 rok to prognozy.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie OECD Economic Outlook No. 90, vol. 2011/2, OECD Publishing, Paris, November 2011, s. 223, 230, 234, 235, 240, 245.

Na ich podstawie można ogólnie stwierdzić, iż w okresie 2000–2010 gospodarka Korei Południowej prezentowała się znacznie lepiej niż Japonii. Pomimo że w Japonii od 2002 do 2007 r. występowała faza ożywienia gospodarczego, to wskaźniki wzrostu PKB w Korei Południowej były znacznie wyższe. Jednocześnie

nie w każdym z prezentowanych lat PKB nie spadło w wartościach absolutnych, co w Japonii miało miejsce w 2008, 2009 i 2011 r. Jednym z dużych problemów Japonii jest niedostateczny popyt wewnętrzny, co oznacza, że gospodarka tego kraju jest w dużej mierze uzależniona od stanu gospodarki światowej. Podobną uwagę można sformułować w stosunku do Korei Południowej, udział bowiem eksportu w tworzeniu PKB rośnie od lat 80. XX w., a obecnie wynosi ponad 50% [Min, 2006, s. 6–7; OECD, 2011b, s. 150]. Niemniej w przypadku tego kraju znacznie lepiej kształtują się wskaźniki popytu wewnętrznego [OECD, 2010a, 2, s. 24]. Sytuacja ta może się jednak łatwo zmienić ze względu na duże i rosnące zadłużenie gospodarstw domowych [OECD, 2011b, s. 149-150]. Ważnym wskaźnikiem diagnozującym stan gospodarki wewnętrznej jest produktywność czynników produkcji, w tym czynnika pracy. Porównania w tym zakresie prowadzą do wniosku, iż Korea Południowa wypada znacznie lepiej niż Japonia (por. dane z tabeli 6). Tym samym poprawia się konkurencyjność gospodarki koreańskiej w ujęciu makroekonomicznym, ale również rośnie konkurencyjność na poziomie przedsiębiorstw. Symptomatyczne w tym zakresie jest bankructwo japońskiego producenta mikroprocesorów pamięci DRAM Elpida Memory, któremu na rynkach światowych zagrażały koreańskie przedsiębiorstwa Samsung i Hynix [wyborcza.biz]. Bankructwa przedsiębiorstw zwiększają poziom bezrobocia w Japonii, który wynosił w 2010 r. 5,1%. Również pod względem tego wskaźnika sytuacja Korei Południowej jest lepsza, bowiem od 2002 r. stopa bezrobocia jest niższa niż 3%. Analiza zmian ogólnego poziomu cen w gospodarce również potwierdza dość trudną sytuację makroekonomiczną Japonii. Kraj ten boryka się z problemem deflacji, która stała się trwałą cechą gospodarki, nie sprzyja wzrostowi wydatków i osłabia wzrost PKB. W Korei Południowej występuje lekka inflacja na poziomie 2–4%. Przedstawione powyżej podstawowe zmienne wyraźnie wskazują na szereg problemów, przed którymi staje gospodarka Japonii. Jednocześnie często skłaniają one przedsiębiorstwa do większego zainteresowania eksportem. Jednym z kierunków ekspansji zagranicznej jest Korea Południowa, co potwierdzają dane o rosnącym udziale tego kraju w całkowitym eksporcie Japonii (zob. rys. 3). W przypadku Korei Południowej, relatywnie dobra sytuacja w tym kraju powoduje wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw koreańskich na rynkach międzynarodowych i spadek zainteresowania rynkiem japońskim jako źródłem zaopatrzenia i miejscem zbytu.

Wśród czynników rozwoju handlu między Japonią i Koreą na podkreślenie zasługują zmiany kursów walutowych. Zmiany te wpływają bowiem bezpośrednio na konkurencyjność cenową eksportowanych towarów na rynkach zagranicznych. Analiza zmian kursów walutowych japońskiego jena i południowokoreańskiego wona wskazuje, że o ile w przypadku waluty japońskiej zmiany były ogólnie niekorzystne (aprecjacja jena), o tyle w przypadku Korei następowała stosunkowo szybka deprecjacja jej waluty (por. rys. 5).

1) rok 2005=100; 2) Dane dla 2011 i 2012 r. to dane szacunkowe; 3) wartość kursów walutowych to średnia z notowań dziennych

Rys. 5. Zmiany kursów walutowych japońskiego jena i koreańskiego wona w latach 2000–2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: OECD Economic Outlook, no. 90, vol. 2011/2, OECD Publishing, Paris, November 2011, s. 258–259.

Do 2005 r. efektywny kurs walutowy w Japonii i Korei był relatywnie stabilny, natomiast od tego czasu rozpoczął się okres dosyć dynamicznych zmian. Początkowo, do 2007 r., efektywny kurs jena ulegał deprecjacji, a wona aprecjacji, ale od 2007 r. mieliśmy do czynienia z bardzo wyraźną aprecjacją waluty japońskiej i szybką deprecjacją waluty koreańskiej. Kurs waluty japońskiej rósł m.in. dlatego, iż w warunkach globalnego kryzysu finansowego, japońskie papiery wartościowe traktowane były jako bezpieczne, co oznaczało wzrost zainteresowania podmiotów zagranicznych aktywami denominowanymi w jenie. Silny wzrost i spadek wartości waluty mocno oddziaływał na ogólne obroty handlowe obu krajów, ale sytuacja ta miała miejsce również w relacjach bilateralnych między Japonią i Koreą Południową. Na rysunku 5 można zauważyć, że od 2005 r. do początku grudnia 2011 r. wartość jena w relacji do wona wzrosła o niemal 50%. To bardzo silne osłabienie się wona oznacza dużo wyższą konkurencyjność produktów koreańskich na rynku japońskim niż odwrotnie [OECD, 2011a, s. 30]⁷. Z kolei silna aprecjacja jena zniechęcała eksporterów japońskich do wzrostu ekspansji na rynek południowokoreański, a zachęcała do wzrostu importu z tego kraju. Analiza zmian kursów walutowych daje podstawy, by stwierdzić, iż zmiany bilateral-

⁷ Sytuacja ta oddziałuje również na warunki konkurencji na rynkach międzynarodowych. Jeśli uznać, że struktura koreańskiego i japońskiego eksportu jest w dużym stopniu zbliżona, to kraje te są rywalami na rynkach światowych.

nych kursów walutowych jena i wona, które wystąpiły w okresie 2000–2011 oddziaływały zdecydowanie na korzyść Korei Południowej. Gdyby ich nie było, deficyt w obrotach z Japonią byłby znacznie wyższy.

Warto podkreślić, iż bilans handlowy determinuje wzajemne relacje obu krajów, wpływając także na politykę handlową partnerów wobec siebie. Dla obu krajów najważniejszym instrumentem regulowania importu pozostaje taryfa celna. W przypadku Japonii średnia stawka celna zastosowana na zasadach klauzuli najwyższego uprzywilejowania była niższa niż w Korei i wyniosła w 2010 r. 4,4% (w Korei 12,1%) [WTO, 2012]. Oba kraje stosują w niektórych ważnych dla siebie obszarach instrumenty nietaryfowe [Jones, Yoon, 2008, s. 25 i n.]. Dla przykładu import ryżu do Korei do 2014 r. podlega kwotom importowym, co zostało uzgodnione na forum Światowej Organizacji Handlu (WTO). Korea utrzymuje system licencji oraz zakazów importowych w celu ochrony „moralności” publicznej, zdrowia, higieny, zdrowia i życia zwierząt i roślin, zachowania środowiska naturalnego czy z powodów ochrony bezpieczeństwa kraju [WTO, 2008b, s. 38]. W przypadku Japonii środki nietaryfowe stosowane na granicy obejmują zakazy importu i ilościowe ograniczenia importowe (np. kwoty na import niektórych ryb). Państwo posiada wyłączność na obrót takimi towarami jak liściasty tytoń, pszenica i jęczmień oraz produkty mleczarskie [WTO, 2011b, s. 31]. Poza tymi narzędziami ochrony rynku wewnętrznego, Korea Południowa i Japonia stosują innego rodzaju instrumenty, często o regulacyjnym charakterze⁸.

Ważną współcześnie tendencją w realizowanej przez kraje polityce handlowej jest skłonność krajów do zawierania preferencyjnych porozumień gospodarczych. Tak jest również w przypadku Korei Południowej i Japonii. Oba kraje deklarują przywiązanie do działań na rzecz wzmocnienia multilateralnego systemu handlu światowego, ale od niedawna i Japonia i Korea Południowa starają się zawierać regionalne preferencyjne porozumienia handlowe, by odnosić korzyści z rozwoju powiązań gospodarczych na geograficznie ograniczonym obszarze [James, 2001, s. 2]. W wyniku trudności w negocjowaniu porozumienia handlowego na forum WTO, większość krajów korzysta z tej alternatywy. Japonia pierwsze takie porozumienie zawarła w 2002 r. z Singapurem. Obecnie obowiązuje już trzynaście tego rodzaju umów, a kolejne trzy porozumienia, w tym z Koreą Południową, znajdują się w fazie negocjacji⁹. Korea Południowa również uczestniczy aktywnie w negocjowaniu porozumień preferencyjnych i do tej pory zawarła ich kilkanaście. Najważniejsza z nich to umowa ze Stanami Zjednoczonymi, która skutecznie zwiększa możliwości rozwoju handlu z tym partnerem, powodując jednocześnie

⁸ Omawianie wszystkich tych instrumentów nadmiernie rozbudowałoby opracowanie. Szczegółowy opis stosowanych rozwiązań znajduje się w raportach WTO – przeglądach polityki handlowej krajów członkowskich organizacji.

⁹ Ostatnie porozumienie, które zaczęło obowiązywać od 1 marca 2012 r., zawarte zostało z Peru.

zmniejszenie znaczenie pozostałych partnerów handlowych, w tym Japonii¹⁰. To zintensyfikowanie negocjacji z krajami trzecimi nie oznaczało jednak szybkiej finalizacji rozmów między Japonią i Koreą Południową rozpoczętych 1 grudnia 2003 r. Od listopada 2004 r. nie odbyła się żadna runda negocjacyjna¹¹. Oficjalnym powodem wstrzymania rozmów był brak osiągniętego porozumienia w takich obszarach jak dostęp do rynku artykułów rolnych, zamówienia publiczne, stosowanie środków nietaryfowych i współpraca przemysłowa [WTO, 2008a, s. 20]. Niektórzy jednak twierdzą, że prawdziwym powodem był rosnący deficyt Korei z Japonią, który w warunkach porozumienia mógłby jeszcze bardziej wzrosnąć [Park, 2011, s. 64].

Podpisanie porozumienia warunkowane jest również aktualnym stanem relacji politycznych między stronami, a te, z racji historycznych doświadczeń są wyjątkowo niestabilne. Uwarunkowania polityczne stanowią w relacjach Japonii z Koreą czynnik kształtujący ich związki ekonomiczne. W 1910 r. Japonia dokonała podboju Korei i rozpoczęła jej okupację, która zakończyła się wraz z przegraną Japonii w II wojnie światowej. To doświadczenie spowodowało, że obie strony są bardzo nieufne wobec siebie i wciąż pozostają w sporze o interpretację historii. Świadczy o tym choćby to, że dopiero w 1965 r. nastąpiła normalizacja stosunków między Japonią i Koreą [Park, 2011, s. 58]. Japonia jest najmniej lubianym przez Koreańczyków krajem. Nawet Korea Północna i Chiny wzbudzają mniej niechęci [Park, 2011, s. 64]. Taki stan napięcia między krajami przekłada się na ich bilateralne stosunki ekonomiczne. Eksportujące i inwestujące przedsiębiorstwa japońskie nie są w Korei traktowane przychylnie. Deficyt w bilansie handlowym, który wykazuje Korea z Japonią bardzo często jest interpretowany politycznie, jako zagrożenie dla suwerenności kraju. Utrudnia to prowadzenie konwencyjnej polityki handlowej wobec siebie, co przejawia się między innymi w trudnościach, jakie występują w prowadzeniu rokowań w sprawie porozumienia o wolnym handlu. We współczesnych warunkach zglobalizowanej gospodarki światowej i wysokiego stopnia umiędzynarodowienia gospodarek narodowych nieuniknione są jednak kontakty między bliskimi sąsiadami, które w coraz większym stopniu są wzajemnie korzystne. Sami Koreańczycy przyznają niekiedy, że współpraca gospodarcza z firmami japońskimi przynosi im korzyści: „japońskie przedsiębiorstwa dostarczają nam części po niższych kosztach niż producenci ze

¹⁰ Szacuje się, iż zawarcie porozumienia o wolnym handlu między Koreą Południową i USA zwiększy eksport Korei o 6,4–6,9 mld USD, natomiast najdotkliwiej odczuje to japoński sektor samochodowy. Por. 2011 JETRO Global Trade and Investment Report, *International Business as a Catalyst for Japan's Reconstruction*, JETRO, Tokyo 2011, s. 65–66.

¹¹ W okresie do grudnia 2009 r. odbyły się cztery robocze spotkania konsultacyjne w celu stworzenia środowiska sprzyjającego wznowieniu negocjacji. We wrześniu 2010 r. odbyły się konsultacje na poziomie dyrektorów generalnych. Por. *Trade Policy Review: Report by Japan*, WTO, Geneva, 11 January 2011, s. 19.

Stanów Zjednoczonych. Wobec tego, pomagają nam wzmacniać naszą pozycję konkurencyjną” [Cooney, Scarbrough, 2008, s. 176]. Relacje między Japonią i Koreą powinny więc wkroczyć w nową fazę. Początkowy opór Korei wobec Japonii, następnie okres jej „prześcigania” powinien być zastąpiony współpracą i nastawieniem na osiągnięcie obopólnych korzyści¹².

Podsumowanie

Przedstawiona w opracowaniu analiza powiązań handlowych między Japonią i Koreą Południową w okresie 2000–2010 daje podstawy do sformułowania wniosków. Po pierwsze, analiza wykazała, że wartość eksportu i importu stosunkowo dynamicznie rosła, choć intensywność handlu wzajemnego spadała. Po drugie, saldo bilansu handlowego jest zdecydowanie negatywne dla Korei, co prowadzi do napięć we wzajemnych relacjach oraz do stosunkowo restrykcyjnej polityki handlowej wobec partnera. Zmniejszenie deficytu mogłoby poprawić sytuację. Po trzecie, biorąc pod uwagę znaczenie handlowe Korei i Japonii dla siebie, trzeba stwierdzić, iż rośnie rola rynku koreańskiego dla Japonii i zdecydowanie maleje rola rynku japońskiego dla Korei Południowej. Po czwarte, rozwój gospodarczy Korei i transformacja struktury gospodarczej prowadzi do wzrostu produkcji i eksportu dóbr o wyższym stopniu technicznego zaawansowania. Uwidacznia się to w wymianie z Japonią, w której udział grupy SITC 7 w imporcie Korei z Japonii maleje. Po piąte, najważniejszymi czynnikami kształtującymi stosunki handlowe między Japonią i Koreą Południową były: 1) stan gospodarki światowej, który ogólnie pozytywnie wpływał na wzrost wzajemnych obrotów, 2) koniunktura w gospodarkach obu krajów – o ile w Korei Południowej stan koniunktury sprzyjał ekspansji eksportowej, o tyle w Japonii sytuacja w eksporcie determinowała kondycję gospodarki wewnętrznej, 3) zmiany kursów walutowych jena i wona – silna aprecjacja jena i deprecjacja wona sprzyjały wzrostowi eksportu koreańskiego, 4) polityka handlowa obu krajów – tendencja do wchodzenia w preferencyjne porozumienia handlowe cechowała działalność obu krajów, jednak nie sfinalizowano porozumienia bilateralnego, co należy ocenić negatywnie, oraz 5) czynniki polityczne – po roku 2000 relacje polityczne nie były stabilne, choć należy uznać, że kierunek zmian był pozytywny, wspierający kooperację ekonomiczną. Okres doganiania, a następnie prześcigania gospodarki japońskiej powinien obecnie zostać zastąpiony większą współpracą i nastawieniem na osiągnięcie obopólnych korzyści.

¹² Na temat rozwoju relacji politycznych między Koreą Południową i Japonią zob. m.in.: C.H. Park, *Cooperation Coupled with Conflicts: Korea–Japan Relations in the Post-Cold War Era*, *Asia-Pacific Review*, vol. 15, no. 2, 2008; [Park, 2011], J.M. van Dyke, *Reconciliation between Korea and Japan*, *Chinese Journal of International Law* 2006, vol. 5, no. 1.

Bibliografia

- 2011 JETRO Global Trade and Investment Report, *International Business as a Catalyst for Japan's Reconstruction*, JETRO, Tokyo.
- Cooney K.J., Scarbrough A., 2008, *Japan and Korea: Can These Two Nations Work Together?*, Asian Affairs: An American Review, vol. 35, issue 3.
- http://wyborcza.biz/biznes/1,100896,11247033,Najwieksze_bankructwo_w_Japonii_Pada_ostatni_producent.html [dostęp: 27-02-2012].
- James W.E., 2001, *Trade Relations of Korea and Japan: Moving from Conflict to Cooperation?*, East-West Center, Economic Series, no. 11, January
- Japan's International Trade in Goods (Yearly) 2010*, JETRO, www.jetro.go.jp/en/reports/statistics [dostęp: 2012.03.13].
- Jones R.S., Yoon T., 2008, *Enhancing the Globalisation of Korea*, OECD Economic Department Working Paper no. 614, Paris.
- Kim A., 2009, *An empirical analysis of Korea's trade imbalances with the US and Japan*, Journal of Asia Pacific Economy, vol. 14, no. 3, August.
- KITA, 2012, *Korea International Trade Association*, www.kita.org [dostęp: 13.03.2012].
- Min B.S., 2006, *Trade and Foreign Direct Investment Patterns in the Republic of Korea in the Aftermath of the 1997 Asian Financial Crisis*, Asia-Pacific Trade and Investment Review, vol. 2, no. 1, May.
- OECD, 2010a, *Economic Survey, Korea*, vol. 12, Paris, June.
- OECD, 2010b, "SITC Revision 3", *International Trade by Commodity Statistics* (database). doi:10.1787/data-00054-en [dostęp: 13.03.2012].
- OECD, 2011a, *OECD Economic Surveys: Japan*, OECD Publishing.
- OECD, 2011b, *Economic Outlook 2011*, OECD Publishing, no. 90, vol. 2., Paris, November.
- Park J., 2011, *Korea- Japan Relations Move Toward the Co-Evolution*, SERI Quarterly, January, www.seriquarterly.com [dostęp: 01.03.2012].
- WTO, 2008a, *Trade Policy Review. Report by Republic of Korea*, WTO, Geneva, 4 September.
- WTO, 2008b, *Trade Policy Review: Republic of Korea. Report by the Secretariat*, WTO, Geneva, 4 December.
- WTO, 2011a, *International Trade Statistics 2011*, World Trade Organization, Geneva.
- WTO, 2011b, *Trade Policy Review: Japan. Report by the Secretariat*, WTO, Geneva, 11 January.
- WTO, 2012, Statistics Database, *Tariffs Profiles: Japan, Republic of Korea*, <http://stat.wto.org/TariffProfile/WSDBTariffPFView.aspx?Language=E&Country=KR,JP> [dostęp: 19.03.2012].